

17x28.71	1/2	עמוד 20	מקור ראשון - שבת	11/2020	75096582-2
הספריה החדשה הוצאה לאור - 77070					

להתבגר דרך השקרים

הרומן החדש של אלנה פרנטה מסופר הפעם מנקודת מבטה של נערה בת 12, הנחשפת לסודות ולצביעות האישיות, המשפחתית והמעמדית של עולם המבוגרים. רגוע, בשל וטוב יותר מקודמיו

/ חבצלת פרבר /

וסיטואציות. משום שכמו בחיים האמיתיים כך ברומנים איכותיים, לא הכול מובדח ומפרש מן הדגע הראשון, ומשמעותם של דברים מסוימים מתבררת ומתפרשת לעיתים לאורך זמן. מסייעת לכך הבחירה, גם הפעם, בילדה נערה כגרי בורת הספר, והעלילה אינה מגיעה מעבר לגיל ההתבגרות שלה. מאחר שהדברים מסופרים מנקודת מבטה, מה שהיא רואה ובעיקר מה שהיא מבינה אינו תמיד התמך נה כולה. ואכן, חלק גדול של מעשה הקריאה מוקדש לחיבור בין מה שראתה הביתה ג'ובנה, הגיבורה, ובין המציאות המשפחתית הרחבה וההתרחשויות הנתקרות קעות שנחשפות קטעים קטעים ובהדרגה.

הקשר והשקד

הגיבורה, ואיתה העלילה, נעה בין שלוש הוויות משפחתיות: המשפחה הגרעינית של ג'ובנה והוריה – האב אנדראה והאם נלה; שתי חברותיה אנג'לה ואידה והוריהן מריאנו וקוסטנצה, והרודה ויטוריה ומשפחתה המורכבת והמורחבת, שכוללת גם את משפחתו של המאהב לשעבר המת שלה, אנצו. ג'ובנה ומשפחתה, וכן משפחתן של חברותיה אנג'לה ואידה, חיות בחלק הגבוה, היוקרה, של העיר נאפולי. ארבעת הדורים הם בעלי השכלה גבוהה ומורים בתי כון, באוניברסיטה או במוסדות דומים. הילדות מקבלות חינך טוב בבית הספר ובבית: שפתן נקיה מדאקט ומגסריות, וכן נהוגות בהוריהן ובמבוגרים בכבוד ובנימוס. הדורים הליברליים גם מסבירים להן מה שצריך להסביר, כולל על יחסי גבר-יחסי ועל מין, אבל הכול בדרך ראויה וברוח טובה, מתוך הבנה ואורך רוח. "אהבתי את אבי מאוד", מצהירה ג'ובנה בפתח חת הספר, "הוא היה אדם אדיב תמיד, (בעל) התנהגות מעורנת... אלגנטיות שאין דומה לה... לפניו היו תווים עדינים, ושום דבר לא פגם בהרמוניה שלהם... אלי היה פונה תמיד בטון עליו, לא חשוב מה היה מצב רוחו או מצב רוחי...". גם הקשר בין הבת לאם טוב, קרוב, גלוי. "חשבת שהיא שייכת לי", אומרת ג'ובנה על יחסיה עם נלה, אמה.

בני הזוג השני, הוריהן של אנג'לינה ואידה: מריאנו, האב, איש גדול וקולני שמלמד היסטוריה באוניברסיטה, וקוסטנצה, האם, שמלמדת איטלקית ולטינית והיא "יפה ומאושרת... האנינות שלה הייתה כזאת – שלערי תים נראה שאמי (מחקה) אותה. ברכ תכשיטה, צבעי בגדיה, שתמיד תאמו את גופה, סינורו אותי...". מריאנו ואנדראה הם ידידים מימי האוניברסיטה. הם מתראים ללא הרף, משחחים ומתווכחים בקולי קולות. שתי המ שפחת מיוזרות ונפגשות לעיתים קרובות, כך ששלוש הבנות גדלות כמעט ביחד.

אבל ערב אחד משליך האב אנדראה אבן מילר לית אל תוך המים הצלולים, ואז מתהפך הכול. למ עשה הסיפור מסופר לאחר, בדיעבד, והספר מתחיל רק שנתיים מאוחר יותר, כפי שמשמע ממשפט הפי תיחה שלו: "שנתיים לפני שעזב את הבית אמר אבי לאמי שאני מכוערת מאוד...". בוס הנה האבן שניפצה

ספרה החדש של אלנה פרנטה, שיצא לאור באיטליה ב־2019 וזכה לתרגום לעברית בידי המתרגם הקבוע והמעולה שלה, אלון אלטרס, מתחש גם הפעם בסביבה הפיוט והחברתית המוכרת של הסופרת: העיר נאפולי, ובטופוגרפיה הברורה של "למעלה" ו"למטה", שמקבלת ביטוי גם בשמות הר חובות; רחובות "מוזיקליים" כצ'מרונה ויוואלדי – למעלה, וגיבורי מלחמה והיסטוריה – למטה. ההבדלה הזו הפכה להבחנה חרה בין מעמדות ואפילו בין שפות דיבור: עשירים, מיוחסים ומשכילים – למעלה; פשוטי עם, בעיקר פועלים ועובדי נמל – למטה. איטלקית "גבוהה", נורמטיבית ומשכילית – למעלה, וריאלקט נפוליטני – למטה.

הפער הזה, והמחירים החברתיים של המעבר או ההתקדמות מן ה"למטה" ל"למעלה", הם מהנושאים המרכזיים של הספר, המשולב בשני הנושאים המרכזיים האחרים: חיי המשפחה והשקד של המבוגרים, וחיי המין. וכאן המקום לאזכרה: הספר כולל לא מעט עיסוק במין ברמות שונות של חשיפה; מהתנהגות מינית מרומזת בין ילדות, דרך דיבורים מפורשים, ועד תיאורים גרי פיים גלויים ומפורטים ואולי אף מוגזמים.

מרווח לנשימה

"חיי השקד של המבוגרים" עולה בעיניי בהרבה על קודמיו – ארבעת הספרים המרכזיים את המאג' נוס אופוס, היצירה הגדולה, של פרנטה, אשר זכו בזמנם להצלחה ביקורתית ומסחרית יוצאת דופן בעולם סלו. בעיניי הוא בשל יותר ואולי גם מופנם יותר, והסופרת גם דיללה קצת את ניסי המאבק שהניפה ב"דיעיה" כנגד חוליי החברה העירונית האיטלקית-נפוליטאנית: איהשיוויון החברתי ופערי המעמדות, דיכוי האישה, הצביעות והניכור של אנשי ההשכלה הגבוהה והאינט לקטואלים האיטלקיים מהחברה הכללית וכיצא באלה. כך הפך הספר בכללותו ללוחמני ומגויס פחות ולאנוש-קלאסי יותר, והקריאה בו הפעם מעבירה את התחושה שעיקר כוונת הסופרת היא פשוט לספר סיפור טוב: על בני אדם שהם מורכבים, טובים ורעים כאחת, ומשום כך גם רגשותיהם ומעשיהם מורכבים ויש בהם תערובת של טוב ורע. בכך היא ממלאת את המשימה הראשונה והחשובה ביותר של הספרות היפה – לא לה טיף, לא לקרוא למאבק, אלא פשוט לספר סיפור טוב ולהניח לקרוא להסיק בעצמו את מסקנותיו.

לכך מצטרפת גם ניהויות מסוימת שניכרת בכתי בה עצמה. רוב הזמן אין כבר זכר לאותה אינטנסיביות, אותה כתיבה קצרת נשימה, רדופה, היסטורית לעיתים, שאפינה את הרומנים הנפוליטניים. דחיפת שכאילו ניסתה ליצור אצל הקוראים לא רק מעורבות פסיבית, אלא ממש פעימות לב ולחץ לצאת למאבק. הפעם הקצב הפנימי של הכתיבה תואם את הקצב הראוי של קריאה. הוא אינו חסר מתח והקריאה בו מרתקת, אבל יש גם מרווח לנשימה, הן באופי הכתיבה והן בקצב האירי עים. כתיבה זו מאפשרת לקרוא לקחת לעיתים פסק זמן לצורך עלעול לאחר והבנה בדיעבד של אמירות

חיי השקד של המבוגרים

אלנה פרנטה
מאיטלקית: אלון אלטרס
הספריה החדשה,
2020, 314 עמ'

16.59x28.69	2/2	עמוד 21	מקור ראשון - שבת	11/2020	75096583-3
הספרייה החדשה הוצאה לאו - 77070					

הגיבורה מוצאת את עצמה בעיר התחתית, "נאפולי של מטה". נאפולי, 2018 צילום: שאטרסטוק

תאוות כוח, שנאה ונקמנות. הקשר הזה הופך את הדודה ויטוריה מצל נשכח לדמות מפתח ולמנוע של העלילה, קורבן וכלי משחית כאחד. ויטוריה יודעת הכול על כולם והכול מתגלה לה. היא אוחות בכל החושים, וכשנופלת לידה ההודמנות וליבה אומר לה שעליה להתערב, היא אינה מהססת ואינה שוקלת את התוצאות האפשריות של המעשה. כמו מכשפה היא מפעילה את מטה הקסמים שזומן לה, שכאן הוא צמיד זהב ישן שעבר בירושה. בהתערבותה בחיים לא לה, מערערת ויקטוריה את כל שיוני המשקל העדינים בחיי שתי המשפחות ובחיה של ג'ובנה. שקר הנישואים המאושרים של הוריה מתנפץ. יחד עם ג'ובנה הנדהמת אנחנו חווים את התפרקות מראית העין של האידיליה ששרתה על משפחתה.

טוב ורע

אף אחד לא יצא מאושר מההרס הזה. כולם משלמים את מחיר השקרים. ג'ובנה וחברותיה מגלות פנים חדשות של הוריהן, ועולם של אהבות ובגידות ושל כאוס אנושי ורגשי שלא הכירו קודם. עולם שיש בו ערבוב של טוב ורע, של "רוע, שבזמן שנראה לך שאתה טוב, מתפשט לך בבת אחת בראש, בבטן, בכל הגוף... והוא לא מסלק את הטוב אלא חי איתו יחד..."

גם כוח המשיכה האפל של ויטוריה – אישה שיש בה אהבה ונאמנות עמוקות לצד רוע לא נשלט, יצר נקמה ותאוות היוזם – ממשיך להשפיע עליהן. באמצעותה הן נחשפות לעיר נאפולי ולהיבטים השונים שלה, שהוריהן המגוננים הרחיקו מהן בעבר. הן מכירות גם את הגב"רים הצעירים והנערות שהעולמות החדשים של "העיר התחתית" מציעים להן, ולומדות בהדרגה לשלב בין ה"למעלה" וה"למטה". ועם חלוף השנים וגיל ההתבגרות הן גם יגלו את עצמן, את גופן ואת מיניותן. ובסופו של הספר נראה כי ג'ובנה נותרת עוד יותר מבולבלת משהייתה בתחילתה.

דווקא בסיום הפתוח שלו טמון כוחו של רומן ההתבגרות הזה. התבגרות של ילדה נערה וגם התבגרותם של המבוגרים המקיפים אותה. לאחר כל המסע המפותל שלו, הרומן הזה – המדשים בעיניי מבין ספריה של פרי גטה – מסתיים כמו שמתנהלים החיים האמיתיים: עם מעט תשובות חותכות והרבה שאלות פתוחות לקראת השלבים הבאים. ●

את האידיליה. אבל זה לא הכול, כי אביה של ג'ובנה, "באחד מגוני הקול שלו שאף פעם לא השתמש בו אתי", ו"תוך שאפילו הרשה לעצמו דיאלקט, שהיה אסור לג'ובנה בבית שלנו... נתן לפה שלו לפלוט את מה שלבטח לא רצה שייפלט לו: 'היא מקבלת את הפרצוף של ויטוריה'... אמר. ומכאן מתחילה העלילה להתגלגל. השאלה הראשונה היא מי זאת ויטוריה, ומה כל כך נורא בה? את השאלה הזאת שואלת את עצמה גם ג'ובנה, למרות שהיא יודעת במעומעם את התשובה: ויטוריה היא אחותו של אנדראה, האב. זאת שלא מדבר רים עליה, האחות והדודה הרחוקה שאין איתה שום קשר, ושחיה, כמוכן, בעיר התחתית, בביתם של סבא וסבתא המתים מצד האב, שגם אותם ג'ובנה כמעט לא זכתה להכיר.

צמיד זהב ישן

לא קשה לרמז את הפקעת החברתית-מעמדית שיש כאן, ואת המשמעויות הפסיכולוגיות הלא קלות של המוצא החברתי הנחות שלו עבור איש כמו אנדראה: משכיל, אליטיסטי, שאפתן, סנוב. עבור ג'ובנה, "השם ויטוריה הצטלצל בבית שלי כאילו היה שם של יצור מפלצתי המכתיב ומזהם את כל הנוגעים בו... היא הייתה דחליל מהילדות...". ההשוואה שעשה אביה בינה לבין ויטוריה מבהילה אותה: האם ייתכן, היא שואלת את עצמה, שרק בגלל שירדה בלימודים והמודים התינונו, "עלי לעשות את הפנים שלה?" מה ההשוואה הזאת אומרת עליה? האם הוריה, ובייחוד אביה האהוב והאהוב, זיהו בה פתאום משהו נורא? כישלון, חרפה משפחתית, סכנה?

מבוהלת היא מסתירה את סערת רוחה מההורים. היא לא הייתה אמורה לשמוע אותם; הם חשבו שהיא בחדרה מאחורי דלת סגורה, אחרת לא היו מדברים כך בקר לם הדגיל. אבל הבהלה מחייבת אותה לעשות מעשה: למחרת בבוקר "שכנעתי את עצמי שאם אני רוצה להי ציל את עצמי, עלי ללכת לראות (את) הפנים של דודה ויטוריה...". כדי לבדוק האם קיים באמת דמיון בינה לבין הדודה המפלצת, והאם כל המחמאות של הוריה על יופייה ועל שיערה היפה היו רק בדיה.

בין ג'ובנה לוויטוריה נוצר סכך קשרים מורכב ומבלבל, פרי רגשות מעורבים ומנוגדים משני הצדדים: אהבה, סקרנות, עלבון ורצון לחשוף את האמת, וגם